

สถานการณ์การดำเนินงานและความคิดเห็นต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพ ของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535

ผู้สนับสนุน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ผู้วิจัย ผศ.ดร.มณฑา เก่งการพานิช และ ผศ.ดร.ลักขณา เต็มศิริกุลชัย ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมการ
บริโภคยาสูบ (ศจย.) และรศ.ธราดล เก่งการพานิช คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

บทคัดย่อ

การสำรวจสถานการณ์ของการดำเนินงานและความคิดเห็นต่อการดำเนินงานให้สถานที่ราชการ เป็นเขตปลอดบุหรี่ตาม พรบ.คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 ทำการศึกษาในหน่วยงานที่เข้าร่วมโครงการดำเนินการให้สถานที่ราชการปลอดบุหรี่มีด้วยกัน 9 หน่วยงาน ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการคลัง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา สำนักงานกฤษฎมนตรีและกระทรวงคมนาคม ศึกษาใน 2 กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารและหัวหน้าหน่วยงาน เพื่อศึกษาถึงการปฏิบัติตาม พรบ.คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 (ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่ 10 พ.ศ. 2545) กลุ่มเป้าหมาย 233 คนได้รับแบบสอบถามตอบกลับ 133 หรือคิดเป็นร้อยละ 57.1 และบุคลากรของหน่วยงาน เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ในที่ทำงาน และความคิดเห็นต่อ พรบ.คุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 กลุ่มเป้าหมาย 13,650 คน ได้รับแบบสอบถามตอบกลับ 9,276 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 68.0 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามในระหว่างเดือนสิงหาคม – กันยายน 2548

ผลการศึกษาการปฏิบัติตาม พรบ.ฯ ในทัศนะของผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงาน พบว่า ร้อยละ 65.9 มีการจัดหน่วยงานให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ หากแต่ลักษณะการจัดยังไม่ค่อยถูกต้อง โดยมีการจัดเขตปลอดบุหรี่ร้อยละ 72.5 และจัดเขตสูบบุหรี่ ร้อยละ 44.7 ความสำเร็จในระดับมากร้อยละ 55.8 ซึ่งปัญหาการดำเนินงานคือ ไม่มีผู้รับผิดชอบโดยตรง นอกจากนี้ หน่วยงานร้อยละ 39.5 มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ โดยจัดร่วมกับหน่วยงานอื่น และมีการแจกลีอกเอกสารเผยแพร่ความรู้ ปัญหาที่สำคัญคือ ปริมาณสื่อไม่เพียงพอและบุคลากรขาดความตระหนัก หัวหน้าหน่วยงานร้อยละ 47.4 เห็นด้วยกับการจัดเขตปลอดบุหรี่ เฉพาะบางส่วนและจัดเขตสูบบุหรี่เป็นการเฉพาะที่ มากกว่าการจัดให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ 100% ซึ่งมีเห็นด้วยร้อยละ 44.4 ในส่วนของความพร้อมในการดำเนินการระดับมากมีอยู่ร้อยละ 49.6 ขณะเดียวกัน หน่วยงานร้อยละ 72.8 ยังมีความต้องการสื่อเพื่อใช้ในการรณรงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อสิ่งพิมพ์ ป้ายประชาสัมพันธ์ และการมีนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนของหน่วยงาน

ผลการศึกษาพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ในที่ทำงานและความคิดเห็นต่อการดำเนินงานให้หน่วยงาน เป็นเขตปลอดบุหรี่ พบว่า บุคลากรที่ยังคงสูบบุหรี่อยู่ ณ ปัจจุบันมีอยู่ร้อยละ 8.4 และมีผู้เคยลองและเคยสูบและเลิกแล้ว ร้อยละ 16.7 อายุเริ่มสูบ ร้อยละ 35.5 อยู่ระหว่าง 16-18 ปี ลักษณะการสูบร้อยละ 80.3

เป็นการสูบบุหรี่แบบติดบุหรี่ โดยมีปริมาณการสูบเฉลี่ย 10.4 มวนต่อวันและร้อยละ 42.9 สูบที่บ้าน รองลงมาคือ ร้อยละ 22.4 สูบที่ทำงาน การสูบบุหรี่ในที่ทำงานร้อยละ 34.2 สูบในที่ที่ไม่มีสัญลักษณ์เขตสูบบุหรี่ ผู้สูบบุหรี่ร้อยละ 64.6 ที่สูบบุหรี่และมีผลกระทบต่อสุขภาพที่สำคัญคือ มีอาการเกี่ยวกับการหายใจ ร้อยละ 76.8 เคยพยายามเลิกด้วยวิธีตั้งใจเลิกเองและหักดิบ เหตุผลของความตั้งใจอยากเลิกส่วนใหญ่เกิดจากครอบครัวอยากให้เลิก และผู้สูบบุหรี่ถึงโทษของบุหรี่มากขึ้น เพศชายสูบบุหรี่สูงกว่าเพศหญิงมาก กล่าวคือ เพศชายสูบบุหรี่ร้อยละ 24.5 เพศหญิงร้อยละ 1.0 กลุ่มที่สูบส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มคนงาน คนสวน คนขับรถ พนักงานรักษาความปลอดภัย มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและต่ำกว่า บุคลากรส่วนใหญ่ร้อยละ 79.2 รับประทานเกี่ยวกับพรบ.๔ และร้อยละ 97.2 เห็นด้วยกับการมีพรบ.๔ สำหรับการรับรู้การดำเนินงานให้หน่วยงานปลอดบุหรี่มีการรับรู้ร้อยละ 50.3 โดยรับรู้จากป้ายและสัญลักษณ์ที่ติดไว้ในหน่วยงาน การจัดเขตสูบบุหรี่มีการรับรู้ว่ามีเพียงร้อยละ 28.7 และร้อยละ 45.9 เห็นว่า จัดอย่างไม่เหมาะสม

อย่างไรก็ดี บุคลากรร้อยละ 40.8 ต้องการให้หน่วยงานเป็นเขตปลอดบุหรี่ 100% และร้อยละ 89.6 ต้องการการสนับสนุนสื่อในลักษณะของการจัดการ เช่น จัดเขตสูบบุหรี่ จัดนิทรรศการให้ความรู้ หลักสูตรบำบัด และการสนับสนุนให้ผู้สูบไปเข้าคลินิกอดบุหรี่ เป็นต้น และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อพรบ.ฉบับนี้ ได้แก่ กลุ่มที่มีอายุ ตำแหน่งงานที่ต่างกัน พฤติกรรมการสูบบุหรี่ การเกิดผลกระทบต่อสุขภาพ ความต้องการเลิกบุหรี่ การรับประทานเกี่ยวกับ พรบ. และการรับรู้ถึงการดำเนินงานหน่วยงานปลอดบุหรี่ ปัจจัยเหล่านี้ควรได้รับการให้ความสำคัญนำไปใช้ปรับความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อ พรบ.

ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติต่อหน่วยงานคือ การวิเคราะห์และทำความเข้าใจสถานการณ์ การประกาศนโยบายที่ชัดเจน กำหนดผู้รับผิดชอบ มีการวางแผนและแนวทางการดำเนินงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้สูบบุหรี่ การรณรงค์ผ่านสื่อสารมวลชน จัดทำคู่มือและแนวทางการดำเนินงานเผยแพร่ และมีศูนย์กลางประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ หน่วยงานที่มีหน้าที่ออกกฎหมาย ให้มีการติดตามและควบคุมการบังคับใช้กฎหมาย การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ความชัดเจนในนโยบายของหน่วยงานทุกระดับ และการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสถานการณ์การดำเนินงานของหน่วยงานราชการให้เป็นสถานที่ปลอดบุหรี่ ตาม พรบ.คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และภาคีเครือข่ายหน่วยงานราชการได้นำไปใช้ประโยชน์เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนและสนับสนุนให้เกิดการดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ครอบคลุม มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป การสำรวจดำเนินการในหน่วยงานราชการที่เข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่าย 9 หน่วยงานด้วยกัน ประกอบด้วย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการคลัง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน สำนักงาน

คณะกรรมการอุดมศึกษา สำนักนายกรัฐมนตรีและกระทรวงคมนาคม โดยจำแนกกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ระดับหัวหน้าหน่วยงานหรือผู้บริหารระดับกอง จำนวน 233 คน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงสถานการณ์การดำเนินการให้สถานที่ราชการเป็นเขตปลอดบุหรี่ ปัญหาอุปสรรคและความต้องการการสนับสนุน ซึ่งได้รับแบบสอบถามตอบกลับ 133 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 57.1 และกลุ่มที่ 2 บุคลากรของหน่วยงาน กลุ่มเป้าหมาย 13,650 คน ทั้งนี้เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในที่ทำงาน และความคิดเห็นต่อ พรบ.คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 ได้รับแบบสอบถามตอบกลับ 9,276 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 68.0 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 สำหรับหัวหน้าหน่วยงาน และชุดที่ 2 สำหรับบุคลากรทั่วไป แบบสอบถามกระจายไปยังหน่วยงานราชการผ่านคณะทำงานซึ่งได้รับมอบหมายจากหน่วยงานให้เป็นผู้ประสานงานของแต่ละหน่วยงาน การดำเนินการรวบรวมข้อมูลอยู่ในระหว่างเดือนสิงหาคม-กันยายน 2548

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลจากหัวหน้าหน่วยงานเกี่ยวกับการจัดหน่วยงานเป็นเขตปลอดบุหรี่ ตามพรบ.คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 และส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลบุคลากรเกี่ยวกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในที่ทำงาน และความคิดเห็นต่อ พรบ.ฯ ดังนี้

1. **หัวหน้าหน่วยงานกับการจัดหน่วยงานเป็นเขตปลอดบุหรี่** ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับการจัดหน่วยงานให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ การจัดเขตสูบบุหรี่ การรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ สถานที่สูบบุหรี่ในที่ทำงาน ความคิดเห็นต่อการดำเนินนโยบายการจัดสถานที่ราชการให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ และข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ผลการศึกษาพบว่า **การจัดสถานที่ราชการทั้งหน่วยงานให้เป็นเขตปลอดบุหรือนั้น ร้อยละ 38.8 มีการจัดเขตปลอดบุหรี่เฉพาะในตัวอาคาร** แต่ไม่มีเขตสูบบุหรี่สำหรับผู้สูบบุหรี่ที่เป็นส่วนกลางในตัวอาคาร ยกเว้นในห้องทำงานส่วนตัว ซึ่งผู้สูบบุหรี่ต้องไปสูบนอกตัวอาคาร และที่สำคัญพบว่า ร้อยละ 34.1 ไม่มีนโยบายและการดำเนินการที่ชัดเจน

สำหรับการจัดเขตปลอดบุหรี่ หัวหน้าหน่วยงานร้อยละ 72.5 ให้ข้อมูลว่าได้มีการดำเนินการ เช่น ไม่จัดที่เขี่ยบุหรี่ไว้ในอาคาร การติดสัญลักษณ์ให้ชัดเจนในหน่วยงาน และติดป้ายประกาศ “เขตปลอดบุหรี่” ด้านหน้าหน่วยงานอย่างชัดเจน หากแต่รับรู้ต่อความสำเร็จระดับมากมีร้อยละ 50.5 ซึ่งปัญหาอุปสรรคที่สำคัญในการจัดเขตปลอดบุหรี่คือ ไม่มีผู้รับผิดชอบโดยตรง **สำหรับการจัดเขตสูบบุหรี่** ในหน่วยงาน พบว่า ร้อยละ 55.3 ไม่มีการจัดเขตสูบบุหรี่ ในส่วนที่จัด ส่วนใหญ่จัดในเขตสูบบุหรี่ในที่โล่งนอกอาคาร ได้แก่ ใต้ต้นไม้ ที่จอดรถ ซึ่งความสำเร็จอยู่ในระดับมากร้อยละ 55.8 ปัญหาอุปสรรคของการจัดเขตสูบบุหรี่ ไม่มีผู้รับผิดชอบโดยตรง ขณะเดียวกันผู้สูบบุหรี่ไม่สูบนอกเขตสูบบุหรี่

กิจกรรมรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ หน่วยงานมีการจัดการร้อยละ 39.5 ลักษณะการจัดส่วนใหญ่เป็นการจัดร่วมกับหน่วยงานอื่น ร้อยละ 67.3 และการแจกเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโทษภัยของบุหรี่ ร้อยละ 44.9 ปัญหาในการจัดกิจกรรมรณรงค์ พบว่า ร้อยละ 39.5 มีปัญหาอุปสรรคที่สำคัญคือ ไม่มีสื่อเพียงพอ และบุคลากรไม่ให้ความสำคัญและตระหนักต่อปัญหาการสูบบุหรี่

สำหรับสถานที่สูบบุหรี่ในที่ทำงาน พบว่า ร้อยละ 75.9 สูบในที่ทั่วไปที่ไม่แน่ใจว่าเป็นเขตปลอดบุหรี่หรือไม่ โดยส่วนใหญ่เป็นบริเวณระเบียงตึก ลานจอดรถ สนามหญ้า ใต้ต้นไม้ รอบๆ อาคาร บันไดหนีไฟ ห้องน้ำ/ห้องสุขา และได้ถอนอาคาร และสำหรับความคิดเห็นของหัวหน้าหน่วยงานต่อการดำเนินนโยบายการจัดสถานที่ราชการให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ พบว่าร้อยละ 91.8 เห็นดีกับการดำเนินนโยบายดังกล่าว โดยร้อยละ 47.4 เห็นว่า ควรประกาศให้เป็นเขตปลอดบุหรี่เฉพาะบางส่วน และจัดเขตสูบบุหรี่เป็นการเฉพาะที่ และร้อยละ 44.4 ให้ประกาศเป็นเขตปลอดบุหรี่ 100% หากแต่มีร้อยละ 49.6 ที่มีความพร้อมในการจัดสถานที่ราชการให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ และมีความต้องการการสนับสนุนสื่อสิ่งพิมพ์ ป้ายประชาสัมพันธ์ และการมีนโยบายและมาตรการที่ชัดเจน เพื่อดำเนินงานให้หน่วยงานปลอดบุหรี่

2. บุคลากรกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในที่ทำงานและความคิดเห็นต่อการดำเนินงานให้หน่วยงานเป็นเขตปลอดบุหรี่ จากการศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของบุคลากร พบว่า บุคลากรที่สูบบุหรี่ ณ ปัจจุบันมีร้อยละ 8.4 และร้อยละ 16.6 เคยลองและเคยสูบแต่ปัจจุบันเลิกสูบแล้ว ผู้ชายมีอัตราสูงกว่าผู้หญิงมาก คือผู้ชายสูบบุหรี่ร้อยละ 24.5 ขณะที่ผู้หญิงสูบบุหรี่ร้อยละ 1.0 กลุ่มที่สูบสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ คือกลุ่มคนงาน เจ้าหน้าที่สนับสนุน พนักงานรักษาความปลอดภัย พนักงานทำความสะอาด และพนักงานบริษัท ซึ่งการศึกษาส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและต่ำกว่า อายุเริ่มสูบบุหรี่ของผู้ที่เคยสูบและผู้สูบบุหรี่อยู่ในระหว่าง 16-18 ปี ร้อยละ 35.5 ผู้ที่สูบบุหรี่ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สูบเป็นประจำทุกวัน และปริมาณมวนบุหรี่เฉลี่ย 10.4 มวนต่อวัน โดยสถานที่สูบบุหรี่ร้อยละ 42.9 สูบที่บ้าน และร้อยละ 22.4 สูบที่ทำงานแบบสูบเป็นประจำ ส่วนสถานที่สูบในที่ทำงานคือ ห้องหรือเขตสูบบุหรี่ที่หน่วยงานจัดให้ ร้อยละ 30.8 และสูบบริเวณระเบียงนอกห้องทำงาน ร้อยละ 24.8 โดยในพื้นที่สูบนั้น ร้อยละ 34.2 เห็นว่ามีสัญลักษณ์เขตสูบบุหรี่ และผู้สูบบุหรี่นั้นร้อยละ 64.6 มีอาการหรือมีผลต่อสุขภาพส่วนใหญ่ คือ มีปัญหาเกี่ยวกับระบบการหายใจ สำหรับความพยายามในการเลิกสูบบุหรี่ พบว่า ร้อยละ 76.8 เคยพยายามเลิกด้วยวิธีการเลิกเองและค่อยๆ ลดจำนวนลง รองลงมาคือ การหักดิบ ซึ่งเหตุผลที่ไม่สามารถเลิกสูบบุหรี่ได้สำเร็จ เนื่องจาก สูบจนติด อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันบุคลากรมีความต้องการเลิกสูบบุหรี่ร้อยละ 94.7 โดยเหตุผลที่ต้องการเลิกคือ ครอบครัวอยากให้เลิก

สำหรับความคิดเห็นต่อ พรบ.คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 พบว่า ร้อยละ 79.2 รับทราบเรื่อง พรบ.ฯ ฉบับนี้ และเกือบทั้งหมดคือ ร้อยละ 97.2 เห็นดีกับการมี พรบ.นี้ ด้วยเหตุผลว่า ควันบุหรี่ทำลายสุขภาพของคนใกล้ชิดและคนรอบข้าง สร้างความรำคาญ และเป็นการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ สำหรับการรับรู้การดำเนินงานให้หน่วยงานเป็นเขตปลอดบุหรี่ พบว่า ร้อยละ 50.3 รู้ว่ามีในลักษณะมีป้าย “เขตปลอดบุหรี่” บริเวณด้านหน้าหน่วยงานอย่างชัดเจน การมีสัญลักษณ์เขตปลอดบุหรี่ในบางบริเวณ และบริเวณต่างๆ กระจายทั่วหน่วยงาน ในเรื่องการจัดห้องหรือเขตสูบบุหรี่ในที่ทำงาน บุคลากรร้อยละ 28.7 รู้ว่ามีการจัด โดยส่วนใหญ่จัดในที่โล่งนอกอาคาร ได้แก่ ใต้ต้นไม้และที่จอดรถ รองลงมาคือ จัดในที่โล่งในตัวอาคาร ได้แก่ โรงอาหาร ระเบียง และบันไดหนีไฟ ซึ่งร้อยละ 45.9 มีความเห็น

ว่าไม่มีความเหมาะสม เพราะไม่มีการกำหนดเขตสูบบุหรี่ที่ชัดเจน และจัดไว้ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม โดยบุคลากรเสนอแนะให้จัดเขตสูบบุหรี่ไว้นอกตัวอาคารหรือห้อง/สถานที่สำหรับสูบบุหรี่โดยเฉพาะ และในการจัดหน่วยงานให้เป็นเขตปลอดบุหรี่นั้นบุคลากรเห็นว่า “ลักษณะที่ควรเป็น” คือ ให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ 100% ร้อยละ 40.8 โดยบุคลากรร้อยละ 89.6 ต้องการการสนับสนุนให้หน่วยงานเป็นเขตปลอดบุหรี่ คือ ให้จัดเขตสูบบุหรี่ที่ถูกต้อง จัดนิทรรศการประชาสัมพันธ์ความรู้ มีหลักสูตรบำบัดสำหรับผู้สูบบุหรี่ การสนับสนุนให้ผู้สูบบุหรี่ไปดื่มน้ำที่คลินิกอดบุหรี่ การสนับสนุนสื่อสิ่งพิมพ์และการอบรมให้ความรู้แก่บุคลากร

ข้อเสนอแนะต่อการจัดเขตปลอดบุหรี่และเขตสูบบุหรี่ พบว่า บุคลากรต้องการให้มีนโยบายและมาตรการที่ชัดเจน และสื่อสารให้รับทราบอย่างทั่วถึง ครอบคลุมทุกระดับ มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง และให้ผู้บริหารหรือผู้นำเป็นตัวอย่างของการไม่สูบบุหรี่ หรือเป็นผู้นำในการเลิกสูบบุหรี่ ต่อการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ มีการเสนอมาตรการในเชิงป้องกันไม่ให้สูบบุหรี่ สนับสนุนการเลิกสูบบุหรี่ การบำบัด และการฟื้นฟูผู้สูบบุหรี่ และรณรงค์เพื่อคุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบุคคลกับความความคิดเห็นต่อ พรบ.คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 ปัจจัยที่ควรให้ความสำคัญในการนำไปใช้เพื่อการปรับทัศนคติให้เห็นด้วยต่อ พรบ. ฉบับนี้ ได้แก่ อายุที่แตกต่างกันคือ กลุ่มที่อายุสูง และตำแหน่งงานที่ต่างกัน คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ พนักงานทำความสะอาด พนักงานรักษาความปลอดภัย และคนสวน เป็นต้น นอกจากนี้ ปัจจัยเรื่องพฤติกรรมการสูบบุหรี่ คือ ในกลุ่มที่สูบบุหรี่ ณ ปัจจุบันที่ไม่ค่อยเห็นด้วยต่อ พรบ. ปัจจัยเรื่องผลกระทบต่อสุขภาพคือ คนที่ยังไม่ได้รับผลกระทบต่อสุขภาพ และกลุ่มที่ไม่ต้องการเลิกบุหรี่ซึ่งยังคงไม่ค่อยเห็นด้วยกับ พรบ. เช่นเดียวกับปัจจัยการรับทราบเกี่ยวกับ พรบ. ในกลุ่มที่ไม่ทราบ พรบ. และกลุ่มที่ไม่รับรู้ว่ามีภารกิจงานหน่วยงานปลอดบุหรี่ กลุ่มเหล่านี้เป็นกลุ่มที่ต้องให้ความสำคัญในการปรับทัศนคติหรือความคิดเห็น

ผลการสำรวจเผยให้เห็นว่า เกือบร้อยละ 100 ของหัวหน้าหน่วยงานและบุคลากร เห็นถึงความต้องการและการเห็นด้วยสูงมากต่อ พรบ.คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และการดำเนินงานให้หน่วยงานเป็นเขตปลอดบุหรี่ หากแต่ละหน่วยงานมีการปฏิบัติและมีความพร้อมที่ไม่เท่ากัน ซึ่งปัญหาอุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินงานคือ การไม่มีนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนและการไม่กำหนดผู้รับผิดชอบ อีกทั้งบุคลากรส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญหรือยังไม่ตระหนักต่อปัญหาการสูบบุหรี่และการดำเนินการให้หน่วยงานปลอดบุหรี่ ดังนั้น เพื่อให้กฎหมายและนโยบายเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล หน่วยงานต่างๆ ควรดำเนินการดังแนวทางต่อไปนี้คือ

- การวิเคราะห์และเข้าใจสถานการณ์เพื่อจำแนกกลุ่มเป้าหมาย และวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเป็นระบบ
- หน่วยงานประกาศนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนต่อการดำเนินการให้หน่วยงานเป็นเขตปลอดบุหรี่ ผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานยอมรับนโยบาย เป็นหัวหอกของการเปลี่ยนแปลงหรือเป็นตัวอย่างที่ดีในการไม่สูบบุหรี่

- มีการประชาสัมพันธ์ในหน่วยงานให้ทราบถึง พรบ.๗ และแนวทางการดำเนินงานให้หน่วยงานปลอดภัย
- การใช้กลวิธีเชิงบวก เช่น การให้ข้อมูลเชิงบวก และประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินงาน
- มีแนวทางช่วยเหลือสนับสนุนผู้สูบบุหรี่ให้เลิกสูบบุหรี่ และสร้างบรรยากาศของการให้กำลังใจแก่ผู้ที่ต้องการเลิกบุหรี่
- อบรมผ่านสื่อมวลชนเพื่อสร้างกระแสและการรับรู้อย่างกว้างขวาง
- หน่วยงานรับผิดชอบ จัดทำคู่มือหรือแนวทางการดำเนินงานให้หน่วยงานปลอดภัย เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ นำไปศึกษาและปฏิบัติได้
- จัดให้มีศูนย์กลางประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานควบคุมการบริโภคยาสูบ

ในส่วนของผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ควรเร่งดำเนินการดังนี้

- ควบคุมให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ พรบ.๗ รวมถึงนโยบายและมาตรการการดำเนินงาน
- แต่ละหน่วยงานมีนโยบายที่ชัดเจนและประกาศนโยบายให้ทราบโดยทั่วกันในทุกระดับ
- การประชาสัมพันธ์สิทธิอำนาจของพนักงานผู้มีหน้าที่ตาม พรบ. และการร่วมมือของทุกฝ่ายในการดำเนินการในการป้องปราม

เพื่อสนับสนุนให้เกิดการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อเป็นฐานความรู้ในการดำเนินงานให้หน่วยงานปลอดภัย ได้แก่ สนับสนุนการวิจัยประเมินผลประสิทธิผลของโครงการหน่วยงานปลอดภัยที่มีการดำเนินการแล้ว ให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินงานสถานที่ปลอดภัย สนับสนุนการวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะของการสรุปหรือการถอดบทเรียนของหน่วยงานที่มีประสบการณ์การดำเนินงาน การสังเคราะห์และจัดการองค์ความรู้เรื่องการดำเนินงานสถานที่ปลอดภัย และการวิจัยเชิงสำรวจอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบเพื่อมีฐานข้อมูลในการผลักดันเชิงนโยบายและการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จในที่สุด